

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 12 maj 2010

Mål nr

Ö 5095-09

KLAGANDE

CL

Ombud och offentlig försvarare: Advokat PES

SAKEN

Jäv m.m.

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts beslut 2009-10-06 i mål B 4041-09

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

CL har yrkat att Högsta domstolen med undanröjande av hovrättens beslut bifaller hans jävsinvändning mot hovrättslagmannen KB och hovrättsrådet UI.

SKÄL

1. Stockholms tingsrätt har i ett mål om fildelning (Pirate Bay) dömt ett antal personer för medhjälp till brott mot upphovsrättslagen. Inför handläggningen av överklaganden i sak till hovrätten har fråga uppkommit om vissa hovrättsdomare är jäviga. Det har påståtts att jäv föreligger beträffande hovrättslagmannen KB därför att hon är medlem i Svenska Föreningen för Industriellt Rättsskydd och beträffande hovrättsrådet UI därför att hon varit medlem i Svenska Föreningen för Upphovsrätt och haft andra immaterialrättsliga engagemang. Med det sistnämnda torde avses att UI varit sekreterare i Föreningen Svensk Forms Opinionsnämnd och tjänstgjort vid Justitiedepartementets enhet för immaterialrätt och transporträtt. Hovrätten har ogillat jävsinvändningarna, varefter besluten har överklagats till Högsta domstolen.
2. Bestämmelser om jäv finns i 4 kap. 13 § rättegångsbalken. I punkterna 1–9 nämns vissa konkreta omständigheter som medför jäv. I punkt 10 anges att en domare är jävig, om eljest särskild omständighet föreligger som är ägnad att rubba förtroendet till domarens opartiskhet i målet.
3. Med partiskhet förstås att domaren låter partsställningen påverka utgången av målet. Skulle domaren vara beredd att döma på samma sätt även om partsställningen varit den omvända, är domaren inte partisk.
4. Fastän punkten 10 i 4 kap. 13 § rättegångsbalken handlar om partiskhet, måste punkten tolkas så att den även omfattar annan särskild omständighet som inverkar på domarens oberoende i målet. Denna tolkning stöds av

artikel 6 Europakonventionen, som gäller som lag i Sverige. Enligt nämnd artikel ska var och en vid prövningen av hans civila rättigheter och skyldigheter eller av en anklagelse mot honom för brott vara berättigad till en förhandling inför en oavhängig och opartisk domstol. Med oberoende eller oavhängighet förstås att domaren inte får ha sådana bindningar, eller sådan nytta eller sådant obehag av en viss utgång i målet, att det påverkar domarens ställningstagande.

5. I sammanhanget kan noteras att i 8 § lagen (1999:116) om skiljeförfarande endast talas om att en skiljeman ska vara opartisk. I linje med hur jävsbestämmelser brukar formuleras i olika skiljedomsreglementen anses bestämmelsen ändå innebära ett krav inte bara på opartiskhet utan också på oberoende (jfr Lindskog, Skiljeförfarande En kommentar, 2005, s 440 f.).

6. Som framgår av 4 kap. 13 § 10 rättegångsbalken räcker det inte att domaren faktiskt är opartisk och oberoende. Det får inte heller föreligga någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet för hans opartiskhet och oberoende. Detsamma gäller enligt Europadomstolens praxis, enligt vilken det krävs såväl att varje domare faktiskt ska döma opartiskt och vara oavhängig som att det för en objektiv iakttagare inte får finnas några legitima tvivel om domstolens opartiskhet och oberoende (jfr Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, 2007, s. 182). Av det anförda följer att det inte är tillräckligt att en part saknar förtroende för domaren; det måste finnas en rimlig grund för partens åsikt.

7. En domare har inför rättegången självfallet ofta en åsikt om en rättsfråga som aktualiseras i målet. Detta medför inte att han är partisk, om han är beredd att följa sin övertygelse oberoende av vem som gynnas av till-

lämpningen. För att domaren dessutom ska vara oberoende måste han vara beredd att utan sidoblickar ompröva sin åsikt, ifall målet föranleder detta.

8. I svensk praxis har det ansetts inte utgöra jäv att en domare i ett lagstiftningsärende eller i en dom i ett annat mål eller i ett rättsvetenskapligt sammanhang uttryckt en åsikt i en rättsfråga som aktualiseras i målet.

9. Europadomstolens dom i målet *McGonnell mot Förenade Konungariket* (nr 28488/95, den 8 februari 2000, ECHR 2000-II) rörde ett fall där styresmannen på Guernsey, the Bailiff, först hade medverkat vid utarbetandet av en plan (DDP6) och därefter dömt i ett mål om avvikelse från planen. Europadomstolen ansåg här jäv föreligga och anförde: ”- - - the Court considers that any direct involvement in the passage of legislation, or of executive rules, is likely to be sufficient to cast doubt on the judicial impartiality of a person subsequently called on to determine a dispute over whether reasons exist to permit a variation from the wording of the legislation or rules at issue. - - - The applicant therefore had legitimate ground for fearing that the Bailiff may have been influenced by his prior participation in the adoption of DDP6. That doubt in itself, however slight its justification, is sufficient to vitiate the impartiality of the Royal court - - -.”

10. En domares tidigare deltagande i ett lagstiftningsärende som rätts-sakkunnig i Regeringskansliet kan inte anses i sig utgöra en sådan direkt medverkan (direct involvement) att den är ägnad att rubba förtroendet för domarens oberoende i ett mål där lagstiftningen aktualiseras.

11. Med hänsyn till det ovanstående och i övrigt på de av hovrätten anförda skälen är ingen av de i överklagandet åberopade omständigheterna ägnad att rubba förtroendet för KB eller UI opartiskhet och oberoende i målet.

12. Överklagandet ska därför avslås.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Severin Blomstrand, Torgny Håstad (referent), Per Virdesten, Stefan Lindskog och Johnny Herre
Föredragande revisionssekreterare: Ove Nilsson